

CHŘIBY

11.ročník pravidelného turistického putování.

ITINERÁŘ

STŘEDA 7.KVĚTNA

Příjezd do rekreačního střediska Dopravák u Buchlovic. Ubytování, večere, posezení.

ČTVRTEK 8.KVĚTNA

Snídaně bude připravena od 7.15 hod. V 8.00 bude přistaven do areálu autobus. Odjezd autobusem do obce Kostelany a nahoru k rekreačnímu středisku – Rozsypalova lesní osada (Budačina). Zde bude výchozí bod dnešní trasy.

Od výchozího bodu se nejprve vydáme po naučné stezce ke skalnímu útvaru Budačina (1km).

Pískovcový skalní útvar s pseudokrasovou jeskyní – přírodní památka. Budačina je starý, ale velice působivý skalní útvar s malou pseukrasovou jeskyní, který byl vytvořený kvarterní denudací. V roce 1966 byl vyhlášen chráněným přírodním útvarem. Pískovcové skály se vypínají v severní části Kudlovické doliny, která vede mezi obcemi Kostelany a Kudlovice, jihozápadně od Otrokovic. Největší skaliska jsou nazývána Malou a Velkou skálou. Na Velké skále je umístěna pamětní deska s reliéfem Antonína Rozsypala, umučeného roku 1941 v Mauthausenu.

Vrátíme se zpět k rekreačnímu středisku (2km) a pokračujeme směrem západním po zelené značce, kterou až po lesní chatu Bunč sleduje Spáčilova naučná stezka.

První naučná stezka v Chřibech byla zbudována v roce 1984 na počest kvasického rodáka, učitele, spisovatele a milovníka Chřibů Jindřicha Spáčila. Nebylo snad věrnějšího milovníka a ctitele Chřibů nad spisovatele Jindřicha Spáčila (1899-1978), rodáka kvasického. Již u mladého učitele se projevil velký zájem o historii rodného kraje. Svědčí o tom jeho literární prvotiny Dějiny městečka Kvasice a povídka Na Hradské cestě, vzpomínající život Slovanů v Chřibech. Pátral v okolí Kvasic po archeologických lokalitách, ověřoval si historii kraje v archivních pramenech a současně obdivoval krásu chřibských

lesů. Přes 40 roků pobýval v malé lesní chatce na Hradské cestě a psával zde své povídky a romány. Za svoje celoživotní dílo byl jmenován čestným občanem města Kroměříže. Naučná stezka je dlouhá 13,2 km a má 5 zastávek.

Pokračujeme dále po zelené, souběžně s naučnou stezkou a po cca 3km dojdeme ke skalním útvarům Komínky (5km).

Lokalita leží u turisticky značené trasy (na vrchol je vyznačena krátká odbočka) a je hojně navštěvována. Komínské skály jsou někdy nazývány také „středem“ Moravy a údajně měly být také ohňovou horou. Na ohňových horách byl zapalován oheň signalizující nebezpečí. Po celé délce hřbetu jsou rozesety větší i menší skalní formy. Nejvýraznější z nich, tvořící vlastní vrchol má pozoruhodný tvar. Je asi 8 m vysoký, téměř 20 m dlouhý a 5 m široký, směrem vzhůru se hrotovitě zužující. Tvar skaliska modelovalo dlouhodobé zvětrávání pískovců a slepenců. Na severní straně útvaru vznikl výrazný převis. Několik metrů od převisu se nachází horní hrana výrazné skalní stěny vzniklé mrazovým zvětráváním /mrazový srub /. Tuto část Chřibů navštěvovali mimo jiné příslušníci rodiny Thunů, držících kvasické panství. Několikrát sem zavítal i známý arcivévoda a následník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este, příbuzný hraběte Thuna. Nejenom z těchto důvodů dala správa panství v roce 1903 zřídit z největšího skaliskarozhlednu, opatřenou schodištěm a plošinou. Vyhlídku bylo třeba opatřit kovovým zábradlím, jež muselo být zalito do vysekaných děr. K zalévání zámečníci používali síru rozpuštěnou nad ohněm. Při této činnosti se tvořila oblaka dýmu, která vystupovala vysoko nad skálu a byla viditelná až na Kroměřížsku a Uherskohradištsku. A lidé si povídali, že už odedávna slyšeli pod Komínkami temné hučení. V celých horách je prý cítit sirný dým, zem se chvěje a na světě byla pověst o sopce. Pražská Národní politika z roku 1904, nebo americké krajanské noviny Svornost a Baltimorské listy psaly o tomto přírodním jevu. Ještě dlouhá léta byl u silnice na odbočující lesní cestě směrník – K sopce. Mnoho lidí zprávě o sopce uvěřilo a putovalo na Komínky. Užitek z toho měli zvláště hostinští. Ti najímali z okolí kluky, aby na skále zapalovali mokré roští, z něhož stoupal viditelný dým. V nedalekých Kostelanech se jeden občan obával sopky tak, že zastavil stavbu nového domu. V tamní trafice se prodávaly upomínkové předměty. Z vesničky Újezdsko se chtěli někteří obyvatelé vystěhovat ze strachu až do Ameriky. Úsměvnou senzaci nakonec utlumil až článek ředitele kyjovského gymnázia Josefa Klvani, který přítomnost sopky zcela vyloučil. Největší ze skal byla v minulosti člověkem změněna vysekáním schůdků a vybudováním vyhlídkově plošiny, která dnes není funkční. Komínky jsou budovány ze slepencovito-pískovcových hornin račanské jednotky soláňských vrstev. Pískovce jsou středně až hrubě zrnité, silně zvětralé. Tvoří je křemen, ortoklas, biotit, muskovit a jílové minerály, živce a fylity. Skalní útvary vystupují jednak ve vrcholové části hřbetu, kde tvoří asi 40 m dlouhý pás izolovaných skalek a jednak v severním svahu hřbetu. Okolí zarůstá na skalní suti bukem, dubem a habrem, v bylinném patře je hojný porost různých druhů kapradin jako osladič obecný (Polypodium vulgare), kaprad' samec (Dryopteris filix-mas), papratka samičí (Athirium filix-femina), roztroušeně se vyskytují kaprad' rakouská (Dryopteris austriaca), bukovinec kaprad'ovitý (Phegopteris dryopteris) a hasivka orličí (Pteridium aquilinum). Za semenných rostlin se zde vyskytují běžné lesní druhy: samorostlík klasnatý (Actaea spicata), mařinka vonná (Asperula odorata), kyčelnice cibulkatá (Dentaria bulbifera). Méně hojná je třtina křovištní (Calamagrostis epigeios), třtina rákosovitá (Calamagrostis arundinacea), ostřice chlupatá (Carex pilosa), strdivka jednokvětá (Melica uniflora).

Pokračujeme dále po zelené a po cca 2km dorazíme k lesnímu penzionu Bunč (7km)

Na vrcholu hlavního chřibského hřebene, v místech prastaré křižovatky cest leží letoviště Bunč. Nejstarší dějiny Bunče úzce souvisí s historií cisterciáckého kláštera na Velehradě a jednoho z nejvýznamnějších moravských zeměpanských hradů – Buchlova. Bunč leží v oblasti s prastarým slovanským osídlením. Některá místa v jeho okolí se připomínají již v posledním století prvního tisíciletí. Silnice „hradská“, která spojuje Modrou a Velehrad se Zdounkami, vedla v době velkomoravské až ku Praze. Touto cestou údajně šli Cyril a Metoděj navštívit Bořivije a Ludmilu do země české. Jméno Bunč vzniklo pravděpodobně podle významné moravské osobnosti Christiana Alexia Buntsche. V roce 1682 se sem uchýlil tento hradištský syndikus velehradského konventu se svou rodinou, když utíkal před morovou nákazou, která postihla Hradiště. Na počátku druhého tisíciletí našeho letopočtu vznikalo v oblasti Chřibů a jejich okolí mnoho strážných tvrzí, jak na strategických vyvýšeninách, tak i ve vsích. Vznikala také řada vsí a dvorců, po nichž dnes již není ani památky. Ze zaniklých osad v blízkosti Bunče můžeme jmenovat osadu Světlá nad Zdounkami, kde byl též panský dvůr. Ve stejné trati též osadu Kopa mezi Světlou a Bunčem. Osada Kopa byla již v roce 1422 pustá. Hlavní zdejší dominantou je lesní penzion Bunč, jehož původní název zněl „Turistická útulna hostinská na Bunči“. Od roku 1924 byla majetkem Klubu českých turistů. Byla využívána poutníky, směřujícími na Velehrad, výletníky na kolech i motocyklech. S rozvojem silniční dopravy se po roce 1934 z iniciativy našich předních finančníků a průmyslníků v čele s Tomášem Baťou začal připravovat projekt první československé dálnice. Dálnice měla spojit východ a západ republiky a měla vést přímo přes Bunč. V roce 1939 se začalo s kácením stromů stojících v ose dálnice a s terénními úpravami. Z Bunče se tak na čas stalo velké staveniště a turistický ruch utichl. Na začátku roku 1942 turistickou útulnu převzal do vlastnictví protektorát Böhmen und Mähren Verwaltung Autobahn a byl využíván správou stavby dálnice jako kanceláře a ubytovna technického personálu. Téhož roku však byla stavba dálnice zastavena. Dne 29. dubna 1945 byla turistická chata vypálena nacisty. Povále, koncem dubna 1946, členové Klubu českých turistů získali turistickou chatu zpět do vlastnictví a zahájili práce na opravě budovy. Milovníci přírody „trampové“ opět našli cestu do pohoří Chřibů. Klub českých turistů po roce 1990 penzion postupně pronajal několika provozovatelům. Od října 2004 je majitelem vizovická likérka RUDOLF JELÍNEK a.s.

Pokračujeme dále po zelené. Asi po 800m vlevo (neznačeno) se nachází skalní útvar se zajímavým názvem Vylízaná skála (nazývaná též také Jeřábčina), která (viz dále) však má s lízáním pramálo společného.

Po levé straně cesty na Vlčák, naproti chatařské osady, se zvedá pískovcová skála ve směru východ – západ do výšky 520 m.n.m., v délce asi 500 m. Na začátku 19 století byla tato skála dobře viditelná a byl z ní nádherný rozhled po krajině. Lidé na ni vylézali a proto ji nazvali „Vylízaná skála“.

Asi 3km po zelené od Bunče se nachází nejvyšší vrchol Chřibů – Brdo s kamennou rozhlednou (10km)

Název této nejvyšší hory Chřibů a střední Moravy je snad odvozen od starého slova brd, které mělo označovat les na vyvýšeném místě se skalnatým vrcholem. Brdo je vyšším vrcholem dvojevrcholu hory, na které jsou ještě dnes patrné zbytky pravěkého hradiska, které zařadil archeolog profesor Vilém Hrubý do období lužických popelnicových polí. Další průzkumy potvrdily, že jde skutečně o opevnění z pozdní doby bronzové s keramikou popelnicových polí. Hradisko bylo zřejmě využíváno v době velkomoravské. Brdo se nachází asi 3,5 km j.z. od Bunče. Příkřejší s.z. skalnatý svah je tvořen paleogenními pískovci a

slepenci solaňských vrstev magurského flyše. Na j.v. a s.v. svahu jsou dobře znát bbytky valového opevnění dosahující výšky až 2 m. Plocha hradiska je odhadována na 4,5 ha. Délka dodnes zachovaného hlinito – kamenitého valu na j.v. straně je asi 800 m. Hradisko bylo objeveno v roce 1887 Olomouckým muzejním spolkem a poprvé popsáno v roce 1890 p.Františkem Příkrylem.Nedávno odlesněný vrchol Brda zdobí nová kamenná rozhledna, vysoká 24 m. Z rozhledny lze vidět za příznivého počasí části Jeseníků a Beskyd, Bílé a Malé Karpaty, dále Pálavu a vyjmečně v pozadí se rýsující Alpy. Základní kámen 24 metrů vysoké věže rozhledny byl položen před třemi lety, stavba pak pokračovala podle toho, jak se členům sdružení Chříby dařilo získávat peníze. Jednu chvíli se stavba zastavila zcela. Celkem si vyžádala investici 5,5 milionu korun. Přispěli občané, okolní města a obce, kraj i stát. Dostavbu urychlila také půjčka, kterou sdružení poskytla stavební firma. Na 587 metrů vysokém vrchu Brdo již jedna rozhledna stála. Byla ale dřevěná a v 70. letech dosloužila. Sdružení obcí se nyní rozhodlo postavit rozhlednu bytelnější, a to nejvyšší kamennou rozhlednu na Moravě. Kámen a dřevo pochází z místních lesů a okolí. Stavbě při slavnostním otevření požehnal i olomoucký arcibiskup a moravský metropolita Jan Graubner. Slavnostního otevření se účastnila více než tisícovka turistů. Na vyhlídku se lidé dostali pouze ve dvacetičlenných skupinách, řada zájemců se však krásného pohledu na okolí pro velký zájem nedočkala

Pokračujeme dále po zelené na samotu Vlčák (12km)

Vlčák patří k nejvyšším chříbským vrcholům a v dobách minulých býval významnou křižovatkou poštovních cest ,po nichž každodenně projíždělo několik poštovních vozů. Nájemci zdejší samoty byli osvobozeni od roboty,ale byli povinni udržovat průjezdnost cest,obzvlášt' v zimě. Dále bývalo jejich povinností ve stanovenou hodinu vyzvánět,aby v lesích bloudící se mohli orientovat. Původně panská hospoda náležela k cetechovickému statku a sloužila také jako poštovská stanice. Od konce 19 století patří stavení rodině Váňů. Astronomická měření a pozorování zde při svých častých pobytech prováděl František Nábělek,uznávaný astronom,fyzik a učitel gymnázia v Kroměříži.

Z Vlčáku změním značku, pokračujeme dále po červené jihovýchodním směrem, značka nás po cca 4km dovede ke skalnímu útvaru zvanému Buchlovský kámen (14km).

Plochý, zčásti zalesněný hřbet s 12 m vysokou, izolovanou pískovcovou skálou. Se jménem tohoto skaliska se setkáváme již ve smlouvě datované 6. července 1555 (...pod skalu, slove Buchlov kamen...) mezi Janem Ždánským ze Zástřízl pánem na Buchlově a Janem Greifenfelsem opatem velehradského konventu. Pověst týkající se tohoto skalního útvaru byla dokonce roku 1931 zpracována jako loutková hra Fr. Čechem vydaná tiskem v Holešově roku 1939. Horolezecky nepřilíš zajímavá skála, nabízející pouze několik stěnových výstupů (popsáno 6). Výstupy uskutečnili roku 1959 J. a J. Dobrovolní a V. Zavřel. Nedaleko se nachází drobný skalní útvar tzv. Malý Buchlov kámen.

Po červené značce zhruba po 4km dojdeme na hrad Buchlov (18km). Kdo budete mít zájem o prohlídku, kupujte si vstupenky jednotlivě a přidávejte se do prohlídkových skupin tak, jak budete docházet.

Počátky hradu se datují do 1. poloviny 13. století. Byl založen českým králem jako strategicky obranná pevnost a správní středisko se soudní pravomocí tzv. loveckým právem. Nejstarší část hradu tvořily obranné věže s obytným palácem a kaplí. Kaple byla vystavěna v

80. letech 13. století pražskou kamenickou hutí po vzoru St. Chapelle - královského hradu v Paříži. I když byl hrad v trvalém majetku krále až do 16. století byl často dáván do zástavy šlechtickým rodům. Na konci 15. století jej vlastnili páni z Cimburka, za kterých byl vystavěn v pozdně gotickém slohu reprezentační rytířský sál. V roce 1511 přechází hrad do soukromého držení. Od 16. do 18. století se v jeho vlastnictví vystřídaly moravské rody pánů se Žerotína, ze Zástřizly a Petřvaldu. Na Buchlově probíhaly stavební úpravy ještě v duchu renesance a baroka. Avšak již v roce 1701 byl dostavěn zámek v Buchlovicích, do kterého se majitelé přestěhovali natrvalo až v roce 1751. Posledními držiteli Buchlova se stali v roce 1800 hrabata Berchtoldové z Uherčic. Zásluhou dvou nevlastních bratrů, osvícenců, dr. Leopolda I. Berchtolda a dr. Bedřicha Berchtolda vzniklo v prostorách hradu rodinné muzeum, které bylo již v polovině 19. století zpřístupněno veřejnosti. Dnešní stylová instalace společně s přírodovědnými sbírkami a bohatou knihovnou dokumentují vývoj bytové kultury od 15. do 19. století.

Od hradu Buchlov pokračujeme po červené značce k silnici, značka nás poté vede kousek po silnici a pak z ní odbočuje vpravo. Na křižovatce se zelenou se dáme po zelené jižním směrem, značka nás dovede prakticky přímo k rekreačnímu středisku Dopravák, které se nachází kousek po silnici vlevo (24km).

Večeře bude připravena na 18.00 hod.

ZKRÁCENÁ TRASA PRO ČTVRTEK 8.KVĚTNA:

Autobusem nedojedeme až do obce Kostelany, vystoupíme z autobusu na silnici mezi obcemi Střilky a Zástřizly u motorestu Oáza. Kousek odtud křížuje silnici zelená značka. Dáme se po zelené značce vpravo, projdeme vesnicí Zástřizly a údolím zvaným Studený žleb vystoupáme na Vlčák (5km). Odtud již pokračujeme po základní trase na hrad Buchlov. Délka zkrácené trasy: (17km).

PÁTEK 9.KVĚTNA

Snídaně se bude podávat od 7.45. Autobus bude odjíždět v 8.30 z areálu a odveze nás do obce Modrá u Velehradu. Zde navštívíme zdejší archeoskanzen.

Archeologický skanzen v Modré se nachází v lokalitě původního velkomoravského osídlení, v těsném sousedství Velehradu, 7 km od Uherského Hradiště. Představuje ideální podobu slovanského opevněného sídliště z doby Velké Moravy (9. století). Je tvořen stavbami, jejichž do země zahloubené části mají předlohy ve skutečných archeologických objektech. Nadzemní hmota staveb má charakter hypotetických rekonstrukcí, které však vznikly na podkladě konkrétních nálezů. Skanzen-sídliště se člení na funkční celky a areály. První představuje opevnění se vstupní branou a strážními věžemi. Na něj navazuje areál sídlištně-hospodářský, který plynule přechází v areál mocenský. Poněkud osamoceně stojí areál církevní. Okruh skanzenem uzavírá řemeslnický areál a informační centrum se zázemím.

Z obce Modrá se pěšky přesuneme do církevního areálu ve Velehradu (1,5km). Zde si prohlédneme baziliku a lapidárium.

Velehrad je farností olomoucké arcidiecéze, děkanátu Uherské Hradiště. Farnost zahrnuje obce Velehrad, Modrá, Salaš a Tupesy. Dohromady počtem obyvatel čítá asi 3.500 obyvatel. Přímou na Velehradě z tohoto počtu žije asi 1.300 lidí. Chloubou farnosti je nádherná barokní bazilika (postavená na románských základech) s přilehlými budovami bývalého cisterciáckého kláštera. V podzemí baziliky je přístupné lapidárium. Naše farnost je specifická tím, že se zde odvíjí nejen obvyklý život farní ale také poutní. O rozvoj Velehradu v evropské a světové duchovní a poutní centrum usiluje Občanské sdružení Matice Velehradská. Ve farnosti působí 3 řehole. Duchovní správu a chod v bazilice zajišťuje řád Tovaryšstva Ježíšova (jezuité). Řeholní dům zde mají a chod poutního a exercičního domu Stojanov zajišťují sestry kongregace sv. Cyrila a Metoděje. Slovenské sestry Nejsvětějšího Vykupitele bydlí ve Vincentinu. Je zde dům pro kněze-důchodce zvaný Marianum. Na území farnosti se nacházejí 3 domy Ústavu sociální péče pro mentálně postižené s kapacitou asi 300 osob.

Více než tři sta let po příchodu soluňských bratří na Moravu osídlili údolí říčky Salašky u nedaleké trhově vsi Veligradu cisterciáckí mniši. Nevědomky tak v jistém slova smyslu položili další kamínek do mozaiky duchovního dědictví Velehradu, které charakterizuje setkávání východní a západní kultury. Mniši s sebou kromě obtížně uchopitelného duchovního bohatství přinesli vyspělou západní kulturu. V první polovině 13. století vystavěli klášter, který se svojí uměleckou hodnotou rovnal předním evropským klášterním stavbám. Dnes nás o tom mohou přesvědčit dochované bohatě profilované portály, hlavice sloupů, svorníků, klenební žebra a další fragmenty, z nichž bylo vytvořeno lapidárium (lat. lapis = kámen). Návštěvníkům Velehradu se nabízí možnost sestoupit do „podpalubí lodi baziliky“ a rajského dvora a seznámit se s do kamene tesaným odkazem mnichů na 400 metrů dlouhé trase. Mimořádnou pozornost si zde zaslouhuje dochovaný vstupní portál do refektáře, náhrobníky s tzv. mluvícími znameními, náhrobek olomouckého probošta Alexia s datem 1282, a bohatě zdobené hlavice sloupů soustředěné do kapitulní síně. Součástí prohlídky je také komplex barokních krypt s tajemnou atmosférou.

Z Velehradu se vydáme po červené značce, směr Buchlov. Červená značka nás vede přes vesničku Chabane, kde si můžeme prohlédnout 150 let starý strom – sekvojovec obrovský. Zhruba 5km za Velehradem odbočíme krátkou odočkou z červené ke skalnímu útvaru Břestecská skalka. Vrátime se zpět na červenou. Po chvíli se doprava odděluje zelená, která nás dovede ke kapli svaté Barbory (9km). Zde si prohlédneme kapli a hrobky rodu Petřvaldů a Berchtoldů.

Kaple svaté Barbory se nachází na kopci zvaném Modla (510 m), avšak v paměti zdejších obyvatel se většinou nazývá Barborka. Kaple spolu s hradem Buchlovem a Holým kopcem tvoří nepřehlédnutelnou dominantu celého kraje, která tvoří pomyslnou linii chřibských lesů nad městečkem Buchlovice. Archeologické průzkumy nám dokazují, že osídlení kopce Modla a jeho blízkého okolí probíhalo již v dobách pravěkých (eneolitické nálezy), vystřídali se tu i Kelti se Slovanů a od středověku tu vždy stál zřejmě dřevěný kostelík nebo kaple, jak si můžeme prohlédnout na starých obrazech z doby před postavením současné kaple. Obrázek je z knihy „Zrcadlo slavného markrabství moravského, od Bartoloměje Paprockého z Hlahol vydané roku 1593 v Olomouci. Na kopci vlevo je Buchlov, na pravém stojí původní raněgotický kostelík, po jehož rozpadnutí se byla za Hanuše Petřvaldského vystavěna dnešní kaple z roku 1673.

První opravy proběhly v roce 1951, kdy byla kaple vymalována a byly upraveny vchody do hrobek. V roce 1957 byla provedena rozsáhlá rekonstrukce vnitřních prostor. V letech

1988-89 bylo provedeno připojení elektřiny, vody a telefonu i zakonzervování šindelové krytiny. Během let 1994-1998 bylo nainstalováno nové osvětlení kaple, zabezpečovací zařízení, vymalováno, opravena střecha včetně věžičky a zvonice, rozšířeny výstavní prostory, fasády... Do roku 1974 se v kapli konaly bohoslužby. Od roku 1974 až do května roku 1989 byla kaple úředně uzavřena a pouze v tzv. poustevně měli klubovnu horolezci. První pout' se zde konala od roku 1974 až 15.8.1989. První prohlídka kaple od roku 1974 se konala v květnu 1990, kdy se začaly v kapli konat prohlídky s průvodcem.

Od kaple sv. Barbory se vrátíme zpět a po žluté značce dojdeme do Buchlovic k zámku (13km). Zájemci mohou absolvovat prohlídku s průvodcem.

Zámek v Buchlovicích vznikl na přelomu 17. a 18. století. Říká se, že jej nechal postavit Dětrich z Petřvaldu pro svou italskou manželku Eleonoru, která byla zvyklá na teplo jihu, a proto se nemohla přizpůsobit chladným místnostem na hradě Buchlov. Petřvaldové měli ve znaku pávy, snad proto se můžete v okolí zámku a přilehlém parku setkat s těmito pyšnými ptáky. Zámek se architekturou přibližuje barokním italským vilám a stavitelem byl asi Carol Fontana. Zámek s nízkými barokními kopulemi je rozdělen podélným nádvořím na dvě samostatné půlkruhové budovy s čestnými dvory. Hlavní dolní zámek a horní hospodářské stavení zvané Flóra. Oba dvory dohromady tvoří kulaté nádvoří, jehož středu vévodí kamenná kašna. V dolním zámku je reprezentační dvoupatrový sál s freskami, jejichž námětem jsou přírodní živly, roční období a mytologie. Zámek štukami vyzdobil Baltazar Fontana. Zámek je vybaven barokním, rokokovým, empírovým a klasicistním nábytkem. V druhé polovině dvacátých let našeho století prošel zámek úpravami stavitele Dominika Feye. Postavil nové konírny a z původních starých koníren vytvořil pohodlné byty. V dolním zámku přistavěl k ložnicím koupelny a renovoval knihovnu a jídelnu, kde se ve výklenku nachází domáci kaple s vzácnými pozdně gotickými malbami světců. Zámku dále patří zahrada a park, které vznikaly postupně s výstavbou zámku od začátku 18. století. Do zahrady se schází po mohutném kamenném schodišti a po vysypaných cestičkách se můžeme projít kolem fontány se soškami. Francouzská zahrada plynule přechází v anglický park plný vzácných jehličnatých a listnatých stromů, na jehož cestičkách potkáte mnoho stojících soch. Na samém konci parku stojí pavilon s výstavou fuchsii. Ve hřbitovní kapli svaté Alžběty z roku 1619 jsou k vidění náhrobní kameny pánů ze Zástřizel ze 16. a 17. století.

Z Buchlovic se vydáme po silnici přes lázničky Smrad'avka (Leopoldov) (15km).

Lázně a rekreační oblast Smrad'avka leží asi 1,5 km jihozápadně od Buchlovic v údolí Dlouhé řeky. Svůj název tato místní část Buchlovic získala podle sirnatých pramenů v údolí, které byly poprvé popsány již v roce 1580. Majitelé buchlovského panství si tady vybudovali v letech 1670-1680 barokní Lovecký zámeček. Známy lékař a lidumil Leopold Berchtold se do zámečku přestěhoval v době, poté, co dal svůj zámek v Buchlovicích k dispozici jako nemocnici. Zde také 26. 7. 1809 zemřel nakažen tyfem při výkonu své lékařské služby. Na jeho památku je Smrad'avka také nazývána Leopoldov. Lázeňská budova byla postavena na počátku 19. století z podnětu Leopolda Berchtolda. Budova měla 14 hostinských pokojů, 10 kabin po dvou vanách a velký sál. Největšího rozkvětu dosáhly Lázně Leopoldov v polovině 19. století. Kaplička z konce 17. století je postavena na jednom ze zdejších sirnatých pramenů, druhý, z kterého byla odváděna voda do nádrže v lázeňské budově se nachází těsně za ní. Po vybudování přehradní nádrže Sovín na Dlouhé řece, objevila se tady možnost koupání a s ní v 70. a 80. letech 20. století také mnoho rekreačních chat. Také zdejší autokemp patří k oblíbeným místům trávení letní dovolené. Kromě

přírodního koupání nabízí také občerstvení a koupání v bazénu. Nabídku doplňují možnosti vyjížděk na kole nebo na koni.

Odtud je to již jen necelé 2 km zpět do rekreačního střediska Dopravák (17km).

Večeře bude připravena na 18.30 hod.

ZKRÁCENÁ TRASA PRO PÁTEK 9.KVĚTNA:

Z Velehradu lze dojít do místa ubytování přes Buchlovice pěšky, cesta však vede po silnici, v podstatě se vynechává turistická značka ke kapli svaté Barbory. Zkrácení trasy o cca 3 – 4 km, tj. celkem 13 – 14 km.

SOBOTA 10.KVĚTNA:

Snídaně se bude podávat od 7.45 hod. Autobus bude odjíždět v 8.30, odjedeme do obce Střílky. Odtud vyrazíme po zelené značce směrem jihovýchodním. Na křižovatce značených cest Barchanec se dáme po modré značce vlevo, uděláme krátkou odbočku na Střílecký hrad (3km)

Vrchol s příkrými svahy, souvisle zalesněný smíšenými listnatými porosty s převahou dubu, tvořený paleogenními pískovci, jílovcí a slepenci soláňských vrstev magurského flyše. Západně od vrcholu se nachází zřícenina stříleckého hradu. Hrad Střílky je poprvé připomínán roku 1261, kdy se po něm píše kastelán brumovský Smil ze Střílek, zakladatel vizovického kláštera. Další osobou s tímto přídomkem a snad i majitelem hradu je Petr Puklice ze Střílek (1263). Roku 1321 se již výslovně vzpomíná hrad (castrum Strilky) v držení Jindřicha ml. z Lipé. Nedlouho nato se stává majitelem Albert z Tovačova a po jeho smrti syn Ctibor z Cimburka, který jej prodal roku 1358 za 3600 kop grošů moravskému markraběti Janu Jindřichovi. Roku 1406 obdrželi hrad lénem od markraběte Jošta Hechtové z Rosic. Ti jej pak drželi s výjimkou husitských válek, kdy si král Zikmund při odevzdávání Moravy markraběti Albrechtovi v roku 1423 vymínil střílecké zboží pro sebe. Roku 1460 přešel majetek na jejich příbuzné, pány z Lichtenburka. Tito jej prodali roku 1480 pánům z Ojnic. V této době náležel k hradu následující majetek: městečko Střílky, vsi Brankovice a Malenky, pusté vsi Olšovec, Strabišov a Lněník a části vsi Žeravic a Hruškovice, pustý rybník na Stupavě (říčce) a mlýn v Čermákovcích u Koryčan. Roku 1486 je připomínána hradní kaple s kaplanstvím. V následujících letech však již hrad ztratil svou důležitost a pustl, správa panství byla přenesena do městečka Střílky. Roku 1542 kdy se panství nacházelo v majetku Václava z Boskovic, který je získal sňatkem se již hrad výslovně nazývá pustým. Z původního gotického hradu se dochovaly jenom nepatrné zbytky zdí a v terénu patrné obranné valy. Zajímavým stavebním prvkem byla existence předsunutého opevnění spojeného s vlastním hradem opevněným spojovacím krčkem. Analogii obdobného řešení je možno hledat v podobné fortifikaci hradu Kalicha. Podle M. Plačka vzniklo toto opevnění zřejmě bezprostředně po dobytí Uhry roku 1468 v rámci obnovy hradu.

Od hradu se vrátíme zpět na křižovatku Bachranec (4km) a pokračujeme po zelené značce směrem jižním, procházíme údolím zvaným Smutný Žleb a křižujeme silnici

v místě zvaném Skelná Huť (v místě skutečně dříve bývala Skelná huť) nad Koryčanskou přehradou(7km).

Údolní přehradní nádrž mezi městečkem Koryčany a obcí Stupava na říčce Kyjovce byla vybudována v polovině 50. let a uvedena do provozu roku 1959. Hlavním účelem nádrže je akumulace vody pro skupinový vodovod Kyjov, snížení rizika povodňových průtoků a zároveň zajištění trvalého minimální průtoků. Zemní sypaná hráz ze středním jílovým těsněním má výšku nade dnem 20 m, šířku koruny 8,5 m a délku 180 m. Přehrada pojme okolo 2,5 mil. m³ vody, zatopená plocha činí přes 35 ha. Nad a pod přehradou jsou umístěny vodoměrné stanice. Vzhledem k funkci nádrže na pitnou vodu je celá přehrada v ochranném pásmu 1. stupně, a proto je zde koupání zakázáno.

Pokračujeme dále po zelené až na křížení se žlutou a krátkou odbočkou po zelené vpravo dorazíme k hradu Cimburk (11km).

Rozsáhlá zřícenina gotického hradu se nachází na návrší nad vodní nádrží asi 5 km od obce Koryčany v okrese Kroměříž. Vznikl mezi léty 1327 - 1333, opuštěn byl v roce 1720. V 30. letech minulého století byly provedeny první záchranné práce, další v roce 1940. V současnosti se o hrad stará občanské sdružení Polypeje, které se snaží o záchranu, dokumentaci a zpřístupnění památky. Hrad sestává ze dvou hlavních částí, hradního paláce a předhradí. Palác zaujímá severovýchodní část zastavěného území, předhradí se rozkládá okolo něho, a je vysunuto k západu, jako příčleněný stavební útvar. Každá z těchto částí hradu byla střežena věží. Obě byly okrouhlé, žádná z nich nebyla věží obytnou. Zastavěné území odděluje od zbytku hřebene hluboká průrva, částečně vytesaná do skály, která sloužila jako hradní příkop a byla překlenuta mostem. Cimburk ve své původní podobě (1350) byl podle R. Vrly hradem plášťovým. Svědčí o tom mohutná obvodová zeď hradního paláce, která v západním nároží vytváří okrouhlou smyčku, v níž byla záhy vybudována věž, chránící vstup do hradního jádra. Protože s vybudováním věže již bylo při stavbě hradby počítáno, lze tuto etapu považovat za jakousi stavební mikrofázi. Nejstarší podoba hradu obsahovala i hradní palác s obytnými prostory pro majitele a jeho rodinu, a to v přízemí kuchyně, komory a místnosti potřebné pro provoz hradní domácnosti, v prvním poschodí pak síň reprezentační. Suterénu bylo zřejmě zčásti využito jako koníren. Druhé patro zaujímaly obytné místnosti, původně upravené jako obranné prostory se střílnami. Po II. světové válce byl hrad spravován správou státních lesů. roku 1950 byl převeden na KNV Gottwaldov. 4. října 1959 oznámil kyjovský okresní konzervátor, že se zřítla střední část jihovýchodní 2 m silné zdi hradního paláce a sesunula se přes vnější opevnění. Po vybourání zdiva u portálu do paláce, které provedl neznámý pachatel, se ONV v Kroměříži rozhodl iniciovat obnovení zajišťovacích prací. To však narazilo na nemožnost nalezení stavebního podniku, který by byl stavební práce ochoten provést. V současnosti je hrad spravován občanským sdružením Polypeje, které své usilí nevěnuje jen stavební obnově památky, ale také dokumentaci stávajícího stavu. Proveden byl stavebně historický průzkum, dendrochronologický průzkum dřevěných prvků, či zaměření kamenných článků, průběžně jsou vyhodnocovány archeologické sondy. Díky těmto pracem se stupeň našeho poznání vývoje hradu neustále zvyšuje.

Vrátíme se zpět na zelenou a pokračujeme po žluté až po křížení se silnicí. Odtud se jakoby mírně vracíme po červené a dojdeme po ní k zajímavému skalisku zvanému Kozel (13km).

Skalisko Kozel je věžovitá izolovaná skála zvedající se na mírném svahu tvořená odolnými pískovci a slepenci magurského flyše. Na jejím povrchu jsou patrné charakteristické znaky zvětrávání a odnosu horniny, výklenky, převisy, skalní dutiny, voštiny atd. Na skalisku je popsáno celkem 18 výstupových tras, horolezecká činnost je zde však zakázána. Chráněný přírodní útvar Kozel byl vyhlášen roku 1967 (0,50 ha).

Abychom se nemuseli vracet k silnici, sejdem od Kozla dolů kolmo na vrstevnice terénem a až narazíme na žlutou, pokračujeme po ní až ke kapli sv. Klimenta (14km).

Velkomoravské hradisko sv. Kliment se základy církevní stavby, které byly v roce 1969 opatřeny kamennou zděnou maketou, se rozkládá na tzv. "Hoře sv. Klimenta". V dobách Velkomoravské říše zde stával kostel a klášter, do kterého Cyril a Metoděj přenesli ostatky sv. Klimenta. Archeologický výzkum prokázal, že hradisko bylo skutečně vybudováno Slovy pravděpodobně v polovině 9. století. Dodnes jsou dobře patrné valy a příkopy opevňující celé hradisko ve 3 pásech. Střed hradiska, kde se dříve nacházel kostel obepíná 6 - 9 m široký oválný vnitřní val, ohraničující plochu asi 8 ha. Dále od hradiska je vnější obdélníkový val s oboustranným příkopem ohraničující plochu asi 22 ha a v náznamech je ještě patrný další předsunutý val. Od roku 1863 je na místě dřevěná kaple zasvěcená opět sv. Klimentovi. V roce 1969 bylo hradisko vyhlášeno národní kulturní památkou. Význam tohoto místa si připomínají věřící každým rokem v neděli o slavnosti seslání Ducha svatého (osmá neděle od první neděle po jarním úplňku). Duchovní správou patří "Hora sv. Klimenta" pod římskokatolický farní úřad v Osvětimanech.

Odtud pokračujeme po zelené značce směrem severovýchodním až ke skalnímu útvaru zvanému Kazatelna (16)

Jméno Kazatelna dostalo to skalisko nepochybně v souvislosti se svým vzhledem a od vytesaných schůdků a kříže na vrcholu. Ze skaliska je vidět přes údolí Kyjovky na protější hřeben Chřibů a částečně i na zřícenině hradu Cimburk. Kazatelna je osamocená skála na hřbetu Chřibů z pískovcových hornin na ploše 9 x 3,5 m a výšce okolo 7 m. Jedná se o pískovcové skalisko, středně až hrubě zrnité, světle hnědé barvy, jehož základní složkou je křemen, ortoklas, muskovit a biotit.

Pokračujeme dále po zelené přes vrchol Ocásek (jeden z nejvyšších ve Chřibech) – 586,7m

Nejvyšší bod jihovýchodního hřbetu Chřibů na hřebeni tvořeném paleogenními pískovci a slepenci soláňských vrstev magurského flyše. Nedaleko novodobého výškového značení v podobě úředně označené žulové kostky se nalézají zajímavé starší označení vrcholu. Na vrcholovém pískovcovém balvanu je vyryta trojúhelníková značka s číslicí 553 a slovo Ocásek, udávající výšku a název vrcholu. Dále se zde nalézá jméno Polášek, a na nedalekém kameni další jméno Mrhálek a datum 17.9. 1831. Podle J. Goldmanna se jedná pravděpodobně o datum prvního měření a jména měřičů. Na vrcholu stávala dřevěná rozhledna postavená roku 1920. Byla sroubena z jedlových kmenů, měla 8 poschodí a byla vysoká 47 m. Zbourána byla z bezpečnostních důvodů roku 1956.

Odtud nás zelená značka dovede na vrchol, zvaný Hroby (18km).

HROBY, jeden z vrcholů hřebene Chřibských hřbetů 502,5 m n.m. 1,5 km j. od obce Stupava Vzhledem k místním poměrům byl s největší pravděpodobností původní název zdejších míst Hrby. Asi již ne zjistíme, kdy došlo k záměně názvu Hrby za Hroby, ale k čemu

*taková záměna může vést je patrné z následujících řádek. Právě díky zajímavému názvu (Hroby) neušlo místo v 80. letech minulého století pozornosti stupavského faráře Vavřince Sigmunda, horlivého propagátora cyrilometodějské tradice. Věřil, že původní Veligrad, sídlo arcibiskupa Metoděje a zároveň místo jeho posledního dpočinku se nalézá někde v horách mezi Stupavou a Osvětimanama. Proto se pokoušel v letech 1884 - 1886 v místě, jehož jméno k tomu přímo vybízelo kopat, aby hrob arcibiskupův našel, ovšem bezvýsledně. Se svými názory a vědomostmi jistě silně působil na zdejší věřící, zvláště pak na lidi z jeho bezprostřední blízkosti. Jeho kuchařka tak pod jeho vlivem dala dceři velmi neobvyklé jméno - Klementina. A byla to právě Klementina Maštaliřová, která začala někdy okolo roku 1926 tvrdit, že mívá pravidelně při motlodbách zjevení sv. Metoděje, který ji prosí, aby jeho tělo vyzvedla z hrobu. Motlodbami si vyprosila od sv. Metoděje přesné určení místa, kde má kopat. Bylo to v lese, na místě zvaném Hroby, kde se jí prý zjevila dívka v růžových šatech, ukazující rukou nedaleko směrem k zemi. 23. června 1932 se svým synem Robertem, Antonínem Vad'urou a Josefem Burianem začala Maštaliřová v udaném místě kopat. Hned následujícího dne byl výkop úspěšný. V hloubce 5 metrů objevili kamennou desku o rozměrech 60 x 80 x 15 cm s nápisem: *Soluň, †Věleň, na rubu pak Archibis - Metoději pros za nás - u Boha. Během krátké doby se zpráva dostala do všech novin a dokonce do rozhlasu. Palcové titulky oznamovaly: "Metodějův hrob objeven", "Zázrak u Stupavy", "Tisíce lidí putují k hrobu sv. Metoděje" atd. Maštaliřová se stala slavnou, k Hrobům u Stupavy putovaly zástupy věřících z Moravy, Slovenska i Rakouska. V létě roku 1932 se tak na nové poutní místo přišlo podívat na 30000 lidí. Kopání pokračovalo a jáma o průměru 10m dosáhla hloubky 11 m. Zvědavost lidu se z hloubkou zvětšovala. Očekávalo se objevení podzemní chodby kláštera s neporušeným tělem Metodějovým. Mezitím se však v Lidových novinách objevil článek moravského archeologa J.Skutila, který nevyslovil jen pochybnost, ale především argumenty popírající pravost kamene. Poukázal na skutečnost, že písmena byla do kamene vyškrabána, tedy nikoliv vytesána, ale především na fakt, že označení * a † jako narození a úmrtí není starší jak 150 let. Paleograf O. Ritz označil nález jednoznačně za "primitivní pokus o podvrh". Práce na Hrobech byly úředně zastaveny a Maštaliřové dokonce zakázáno zúčastňovat se bohoslužeb na Stupavě, ale musela chodit až do Stříleek. S odstupem doby můžeme vyslovit domněnku, že původci celé blamáže je možno hledat někde v okruhu Lesního družstva z Osvětiman, v čele s poslancem Měchurou. Lidé s těchto kruhů patrně zneužili věřící Maštaliřovou k akci, která měla těsně před termínem velehradské pouti (5. července) přilákat poutníky na pozemky Lesního družstva. Družstvo pochopitelně výkopy ochotně povolilo a začalo samozřejmě okamžitě vybírat nájemy za stánky z občerstvením pro tisíce zvědavých návštěvníků. Následné nálezy dalších kamenů (28. 11. 1932, 10. 6. 1933 a 12. 12. 1933) však již nevzbudily větší pozornost. Sama Klementina Maštaliřová, která zemřela v lednu roku 1963 ještě roku 1960 marně žádala Moravské muzeum v Brně o povolení k výkopům.*

Od tohoto historicky zajímavého místa se již vracíme do našeho rekreačního střediska. Od Hrobů vyrazíme terénem jižním směrem, po chvíli narazíme na červenou značku. Pokračujeme po ní na křižovatku se žlutou, odtud pokračujeme po žluté až k našemu místu ubytování (23km).

ZKRÁCENÁ VARIANTA PRO SOBOTU 10.KVĚTNA:

Trasu lze zkrátit dle mapy, ovšem na úkor vynechání zřícenin hradů Stříleckého a Cimburku, případně ještě vrchu Kozel a kaple sv. Klimenta. Trasa se tak zredukuje na pouhý přechod pohorí Chříby od severozápadu k jihovýchodu. Trasa by po zkrácení byla dlouhá asi 16 km.

Večeře se bude podávat v 18.30 hod.

NEDELE 11.KVĚTNA

Snídaně se bude podávat od 8.30 hod.

2. SOUHRNNÉ POJEDNÁNÍ O OBLASTI CHŘIBSKA

Chřiby - nádherná turistická oblast, která má své místo v cestovním ruchu nejen jižní Moravy, ale i celé České republiky. Rozmanitost přírodních skvostů a krás, kouzlo zdejší fauny a flóry a pozoruhodné spojení přírody s historií lze spatřit právě zde. Rozlohou sice nevelké, ale přesto neméně zajímavé, přitažlivé a někdy i záhadné a mýtické pohoří opředené bohatou minulostí - právě to skrývá turistický region s názvem Chřiby. Je to region zajímavý, mající své osobité a nezaměnitelné kouzlo těžko nahraditelné jakoukoliv jinou oblastí.

POLOHA OBLASTI

Horské pásmo Chřiby se střední výškou 346,6 m je nejvyšší a nejčlenitější území Středomoravských Karpat, které se táhne téměř středem Moravy a odděluje severně položené roviny Hané od jižních rovin Slovácka. Je to vesměs zalesněná členitá vrchovina o ploše 335 km² jejímž nejvyšším bodem je Brdo (586,7 m.n.). Chřiby jsou velmi zajímavou oblastí z hlediska přírodovědného, ale i historického. Nalezneme zde velmi hodnotné lokality krajinářské, ale i přírodovědné, romantická lesní zákoutí, skaliska, studánky, potoky, hluboká údolí i místa s dalekým rozhledem. Četné archeologické lokality nám podávají svědectví o osídlování krajiny i o budování a slávě Velkomoravské říše. Středověká a novověká historie zde zanechala také velké množství památek, mezi nimiž vévodí několik hradů a zámků. Mnohá místa jsou opředena zajímavými místními pověstmi. V popisovaném území se nachází také 12 maloplošných zvláště chráněných území (4 přírodní rezervace a 8 přírodních památek) a 2 přírodní parky.

Členitá vrchovina o ploše 335 km² je tvořena dvěma rovnoběžnými hřbety ve směru od jihozápadu k severovýchodu, vzájemně oddělenými v jihovýchodní části údolím horního toku říčky Kyjovky (Stupavy). Povrch severozápadního hřbetu je v podélném profilu mírně vyklenut. V jeho střední části se nachází nejvyšší bod Chřibů - Brdo (586,7 m.n.m.). Jihovýchodní hřbet s nejvyšším bodem Ocásek (553,4) je širší a nižší. Chřiby jsou nejzápadnějším výběžkem Karpat vzniklým vyvrátním mořského dna druhohorního a třetihorního moře vyplňujícího karpatskou geosynklinálu. Tyto usazeniny byly koncem třetihor a počátkem čtvrtohor velkými vnitrozemskými tlaky vytlačeny severozápadním směrem přes okraj Českého masívu, přičemž vznikly dva příkrovy dosahující mohutnosti až 1000 metrů. V příkrovech se střídají vrstvy pískovců, slepenců s vrstvy jílu a slínů, které jsou nazývány flyšem. Hřebenem pohoří se táhne tzv. příkrov magurský, jehož některé slepencové části nesehnadno zvětrávají a vystupují v terénu jako skalní útvary vzniklé mrazovým zvětráváním ve starších čtvrtohorách. Kromě

těchto izolovaných skalních útvarů jsou pro Chřiby příznačné svislé až převislé skalní stěny na příkrých svazích, tzv. skalní sruby.

CHARAKTERISTIKA OBLASTI

Horské pásmo Chřiby zabírá plošně nevelkou oblast střední Moravy a odděluje severní rovinatou Hanou od jižních rovin Moravského Slovácka. Nejvyšších výšek dosahují vrcholy Brdo (586 m), Ocásek (553 m), Hrad (551 m), Jílová (544 m), Holý kopec (548 m), Lenivá hora (462 m), Kozinec (494 m). Pískovcové svahy této vrchoviny jsou porostlé listnatými lesy s výskytem různých druhů stromů. Nejvíce se objevují duby, buky, lípy, olše, javory a většina jejich podrostu. Severní částí pohoří Chřiby protéká řeka Morava a na jeho svazích pramení množství drobných potoků a říček, které se do Moravy vlévají. Podnebí řadí Chřiby mezi mírně teplé oblasti. Teploty v zimních měsících se pohybují kolem -2 - -4oC, v letním období dosahují cca 16 - 18oC. Počet dnů se sněhovou pokrývkou je přibližně 60 - 80, počet letních dnů je cca 40 - 50.

HISTORIE A VÝVOJ

Nejstarší doklad lidské přítomnosti na území východní Moravy představuje středopaleolitický pěštní klín nalezený u obce Karolín v severovýchodní části Chřibů. Mírné podnebí, rozsáhlé lesy, hojnost zvěře a úrodné půdy spolu s dostatkem vody byly určujícími faktory pro osídlování zdejší krajiny. Lovecké skupiny osídlily střední Pomoraví již počátkem mladšího paleolitu před 30 - 40 000 lety, kdy zdejší oblast patřila k nejhustěji zalidněným územím ve střední Evropě. Velká koncentrace nalezišť při východním okraji Chřibů nám dokládá budování loveckých stanovišť na vyvýšených místech s dobrým rozhledem umožňujícím sledovat tah zvěře. Zvláště oblast Napajedelské brány usměrňující pohyb velkých stád zvěře, vyhledávající potravu v různých ročních obdobích, byla výhodou pro budování loveckých sídlišť. Dokládají nám to četné nálezy pazourkových nástrojů z Bělova, Žlutav, Nové dědiny a dalších. Z tohoto období pochází také kosterní pozůstatky typických představitelů lesostepní fauny (mamut, srstnatý nosorožec, tur atd...). V době, kdy začaly vznikat dálkové komunikace, pohoří ovládalo prastarou jantarovou stezku vedoucí podél řeky Moravy od Jaderského moře k Baltu. Z tohoto důvodu zde vzniklo někdy v druhé polovině 1. tisíciletí p.n.l. hradisko na Holém kopci, které ovládalo jižní svahy Chřibů i nížiny před nimi. Ve stejné době střežilo dálkovou komunikaci ze Solné komory v dnešním Rakousku, procházející severními svahy Chřibů, hradisko u Roštína. Jantarová a solná stezka se stýkaly u Kroměříže a Chřiby tak tvořily mocný klín mezi těmito důležitými komunikacemi. Přítomnost těchto cest měla značný vliv na osídlování okolních úrodných nížin a úbočí Chřibů a také potřeba spojení mezi těmito stezkami vedla k vytváření přechodů přes hory a budování opevněných sídel k jejich obraně. Obě zmíněné dálkové komunikace neztratily nic na své důležitosti ani v pozdějších dobách. Na důležité křižovatce jantarové stezky, někde na soutoku Moravy a Olšavy, byla pravděpodobně vybudována předsunutá římská vojenská stanice. Po příchodu Slovanů zde postupně vzniklo velké hospodářské, církevní, vojenské a správní středisko. Ze současných archeologických poznatků již můžeme s největší pravděpodobností tvrdit, že centrum Velkomoravské říše bylo právě zde

ROSTLINSTVO

Na západním okraji svého rozšíření zde rostou karpatské druhy - hvězdnatec čemeřicovitý, ostřice chlupatá a převislá. Z jihu Chřibů pronikají teplomilné druhy z oblasti panonské. Tak se k nám dostaly například hadí mor nachový, len žlutý,

hvězdnice zlatovlásek, mochna bílá, plamének přímý aj. Stejnou cestou pronikly i druhy s těžištěm rozšíření na severním okraji Středomoří. Z dřevin jsou to např.: dub pýřitý, jeřáb břek, dřín obecný a kalina tušalaj, z bylin pak šalvěj přeslenitá, černohlávek dřípátý, medovník meduňkolistý aj. V květeně Chřibů jsou zastoupeny i druhy chladnějších oblastí: lilie zlatohlávek, vemeník dvoulistý, tužebník obecný, válečka prapořitá, šťável kyselý, třezalka tečkovaná, toten lékařský, kaprad' samec, papradka samice... V Chřibech se vyskytují 3 vegetační stupně:

Bukodubový - od nížin do přibližně 400 m.n.m. s převládajícím dubem zimním nad bukem, s přimísenými habrem a jeřábem břekem. Keřové patro tvoří teplomilné druhy, ptačí zob obecný, svída krvavá, zimolez pýřitý, na vápenitém podkladu i dřín obecný. Z bylin jsou zastoupeny zvonek broskvolistý, hrachor černý, kostival hlíznatý, čerýš hajní atd.

Dubobukový - v rozmezí výšek 300 - 500 m.n.m. V stromovém patře převažuje buk nad dubem zimním, utroušen bývá javor mlč, lípa srdčitá. V podrostu jsou hojně kyčelnice cibulkonosná, violka lesní, mařinka vonná, ostřice chlupatá, strdivka jednokvětá aj. V jarním aspektu převažují hvězdnatec čemeřicovitý, lecha jarní atd.

Bukový - ve výškách od 400 m.n.m. V porostu dominuje buk, nezřídka v takzvaných holých bučinách, kde mimo buku nejsou žádné další druhy dřevin a i bylinný podrost je mimo jarního aspektu téměř potlačen a sporadicky se vyskytují jen samorostlík klasnatý, ječmenka evropská, šťável kyselý atd. Tento vegetační stupeň zaznamenává ve skladbě největší změny, kdy původní dřeviny jsou nahrazovány výsadbami monokultur nepůvodních jehličin, zejména smrků.

Specifické podmínky jsou v lužních lesích kolem Moravy, kde díky vyšší hladině podzemní tvoří stromové patro vrbové olšiny, dubové jaseniny a topolovojilmové jaseniny. Typickými druhy jsou dub letní, jasan úzkolistý, jilm habrolistý a jilm vaz. V podrostu dominují česnek medvědí, kopřiva dvoudomá, popenec břechťanolistý, svízel přítula.

ŽIVOČICHOVÉ

Původní faunu oblasti charakterizovaly především lesní druhy, typické pro západní výběžky Karpatského systému, v nižších polohách a nivě řeky Moravy i teplé panonské oblasti, které zaznamenaly rozmach zejména po odlesnění území s nástupem zemědělství v pravěku a středověku. Druhově nejbohatší skupinou jsou bezobratlí živočichové. K nim náleží i měkkýši, z nichž nejčastější a nejznámější je hlemýžď zahradní. Z dalších druhů se v oblasti Chřibů můžeme setkat například se suchomilkou obecnou, páskovkou keřovou, srstnatkou karpatskou a jednozubou. V moravských úvalech, zejména nivě Moravy, pak můžeme nalézt další druhy měkkýšů ve slepých ramenech, rybnících a dalších vodních plochách např. bahenku živorodou, plovatku bahenní, okružáka ploského, škebli rybníčnou, velevruba malířského nebo zavlečenou slávičku mnohotvárnou. V periodických tůních se pak hlavně v jarním období objevují zajímaví a vzácní korýši, listonoh jarní, připomínající miniaturu pravěkého trilobita, nebo zábronožku sněžní. V létě po bouřkách je možné nalézt i listonoha letního. Z hmyzu se na vyhrátých místech stále častěji objevuje kudlanka nábožná. Stále vzácnější jsou však nálezy cikády chlumní, z brouků nosorožníka kapucínka, roháče obecného a několika

druhů vzácnějších tesaříků a střevlíků. Atraktivní skupinou hmyzu jsou motýli: otakárek fenyklový a ovocný, babočky admirál, osiková, kopřivová, perleťovec velký, dvouřadý a stříbropásek, batolec duhový a červený, velmi vzácně se vyskytuje pestrokřídlec podražcový, jasoň dymnivkový nebo hnědásek osikový. Skupina obratlovců je sice méně početná, ale stejně zajímavá. Obojživelníci jsou zastoupeni v lesnaté části Chřibů mlokem skvrnitým, čolkem horský a obecným, kuňkou žlutobřichou, ropuchou obecnou a skokany hnědým, štíhlým a ostronosým, vzácně i ropuchou zelenou a rosničkou zelenou, která je hojnější v nivě Moravy, kde žijí navíc ještě kuňka ohnivá, vzácně pak i blatnice skvrnitá a čolek velký. Z plazů nalezneme častou ještěrku obecnou, slepýše křehkého, užovku obojkovou, v teplejší oblasti i užovku hladkou, ojedinele je zaznamenán i nález zmije obecné, v nivě Moravy i užovky podplamaté. V potocích a říčkách Chřibů byl zjištěn výskyt pstruha potočního i duhového, hrouzka obecného, střevle potoční, oukleje pruhované, mřenky mramorované a vranky obecné. V nádržích pak i dalších, převážně uměle vysazených druhů ryb. Ptáků bylo v popisované oblasti zaznamenáno přes 150 druhů. Kromě běžných druhů je možné pozorovat i druhy vzácnější, např.: čápa černého, krkavce velkého, včelojeda lesního, krutihlava obecného, žlunu šedou, datla černého, ojedinele i vlhu pestrou, mandelíka hajního a dudka chocholatého. Ze savců jsou nejvýznamnější velké druhy. Z těch žijí v území např.: jelen, srnec, divoké prase nebo uměle vysazený daněk a muflon. Z hlodavců se vyskytují různé druhy myšovitých, veverka obecná, plch velký, plšík lískový a zajícovití - zajíc polní a králík divoký. Hmyzožravce zastupují rejsci a ježek východní, šelmy jsou zastoupeny liškou obecnou, jezevcem lesním, kunou lesní i sklaní, lasicí kolčavou i hranostajem.

CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

Chřiby nezabírají velké území a přesto zde najdeme velmi hodnotné přírodovědné i krajinářské lokality. Nepatří sice mezi chráněné krajinné oblasti, ale nachází se zde 2 přírodní parky a 12 zvláště chráněných území - jedná se o 4 přírodní rezervace a 8 přírodních památek. Slouží k ochraně místní flóry a fauny, která je zde druhově velmi pestrá a bohatá. Nejzajímavější skupinou jsou bezobratlí živočichové včetně vzácných korýšů a dále zde žijí některé vzácné druhy obratlovců, zejména plazi a obojživelníci.

V popisovaném území se nachází 12 maloplošných zvláště chráněných území (4 přírodní rezervace, 8 přírodních památek), 2 přírodní parky. Přírodní i historické zajímavosti přibližují návštěvníkům tři naučné stezky.

Přírodní rezervace:

Holý kopec - k.ú. Buchlovice, okres Uherské Hradiště, výměra 92,09 ha - lesní komplex přirozených doubrav a bučin s bohatou škálou lesních typů a vzácnými druhy flóry a fauny.

Moravanské louky - k.ú. Moravany, okres Hodonín, výměra 8,7 ha - lužní společenstvo v centrální části Chřibů s prvky teplomilné a vlhkomilné vegetace s řadou chráněných druhů rostlin.

Stará hráz - k.ú. Lískovec, okres Kroměříž, výměra 7,76 ha - společenstvo přirozených květnatých bučin a jasanových olšin s výskytem chráněných druhů rostlin.
Záskalí - k.ú. Kostelany, okres Kroměříž, výměra 31,82 ha - společenstva typu bohatých dubových bučin s výskytem vzácných druhů rostlin.

Přírodní památky:

Barborka - k.ú. Buchlovice, okres Uherské Hradiště, výměra 7,96 ha - stará přirozená dubová bučina s reliktní borovicí na pískovcových bradlech.

Drážov - k.ú. Zdounky, okres Kroměříž, výměra 0,35 ha - výslunná stráň s teplomilnou květenou.

Kamenec - k.ú. Zdounky, okres Kroměříž, výměra 3,0 ha - vlhká olšina a travnatá stráň s jalovci.

Kazatelna - k.ú. Koryčany, okres Kroměříž - skalisko z pískovce magurské vrstvy.

Komínky - k.ú. Kostelany, okres Kroměříž - soustava skal a skalek z magurského pískovce v porostu tvořeném bukem, dubem a habrem a bohatým bylinným patrem.

Kozel - k.ú. Koryčany, okres Kroměříž - velký skalnatý blok z magurského pískovce v bohatém bukovém porostu.

Obora - k.ú. Kotojedy, okres Kroměříž, výměra 14,44 ha - zalesněný svah kopce Obora s četnými druhy vzácných a chráněných druhů rostlin.

Pískovcové skály a jeskyně Budačina - k.ú. Halenkovice, okres Zlín, výměra 8,06 ha - komplex několika mohutných pískovcových skal s pseudokrasovou jeskyní.

Přírodní parky

Chřiby - výměra 9 790 ha - na 21 katastrálních území obcí v okrese Kroměříž je chráněna příroda a krajinný ráz této části Chřibů.

Stříbrnické paseky - výměra 154 ha - ochrana krajinného rázu území s roztroušenou zástavbou na JZ svazích Chřibů v okrese Uherské Hradiště.

GEOLOGICKÉ POMĚRY

Chřiby jsou po stránce geologické součástí flyšového pásma Karpatské soustavy tvořené usazeninami třetihorního stáří, zejména jílovcí, pískovci a slepenci. Vážanskou vrchovinu a Kudlovickou pahorkatinu překrývají sprašové vrstvy o mocnosti 1-10 m (max. 27,5 m u Boršic u Buchlovic), místy se spraše střídají s vrstvami navátého písku (u Kudlovic, Modré, oblast Mutěnické pahorkatiny směrem k Polešovicím). Podhůří a niva Dolnomoravského úvalu náleží k neogenní Vídeňské pánvi a jsou geologicky velmi mladou strukturou označovanou jako Hradišťský příkop. Jeho výplň je stáří neogenního a kvarterního a tvoří ji písky, pískovce, jíly a šterky. Současné geomorfologické pochody umožňují v málo odolných flyšových horninách intenzivní vodní a větrnou erozi půdy a vznik četných sesuvů (severně od Stříbrnic). Hlavními půdními typy jsou černozemě a hnědozemě na spraších, nížinné a pahorkatinné podzoly, slinovatky a hnědé lesní půdy.

VODNÍ POMĚRY

Hydrologicky náleží popisované území do povodí řeky Moravy, která obtéká Chřiby z východní strany. Větší část Chřibů je také odvodňována přímo do řeky Moravy. Severozápadní a severní svahy říčkou Kotojedkou pramenící nedaleko Cetechovic pod vrchem **Vlčák** a jejími pravostrannými přítoky, potoky Roštinským, Divockým, Cvrčovickým, Trňákem a dalšími drobnými bezejmennými toky. Severovýchodní svahy jsou odvodňovány potoky Panenským, Širokým, Vrbkou, **Kudlovickým**, **Jankovickým**, Jalubským. Jihovýchodní část Chřibů pak odvodňují říčka Salaška s přítoky Modranským a Bunčanským potokem, dále Zlechovský potok a Dlouhá řeka s přítoky Buchlovickým potokem zleva a Medlovickým potokem zprava. Jihozápadní část Chřibů mezi Cetechovicemi a Střílkami odvodňuje říčka **Litava** směrem západním, ústící později do řeky Svratky. Území od Střílek jižně až po Osvětimany je odvodněno do Dyje říčkou Kyjovkou (Stupavou) pramenící na svazích kóty **Vlčák** nad Starými Hutěmi a jejími levostrannými přítoky, zejména potokem **Hruškovice** pramenícím pod kótou Ocásek a jeho pravostrannými přítoky, **Klimentským**, Skaleckým, Čeložnickým potokem a Moštěnkou. Na větších tocích jižní části Chřibů byly zbudovány přehradní nádrže. Největší na řece Kyjovce (**Koryčanská přehrada**) mezi Stupavou a Koryčany, která slouží k zásobování pitnou vodou celé oblasti Kyjovska. Dále na Dlouhé řece (Sovín - Smrad'avka) a Klimentském potoce u Osvětiman (nádrž Březina). V území je i několik pramenů využívaných jako studánky pitné vody. Známé jsou např. Zlacká studánka u Salaše, Hladná voda nad Starými Hutěmi, Kamenná studánka pod Holým kopcem, studánka U Mísy mezi **Kozlem** a **Kazatelnou**, Paní studánka mezi Kozlem a Cimburkem, Zubkova studánka mezi Koryčanskou kaplí a Vřesovicemi a četné další. V okolí Buchlovic vyvěrají i léčivé minerální vody s obsahem sirovodíku. Nejznámější jsou prameny na Smrad'avce, v minulosti využívané i k léčebným koupelím (lázně Leopoldov). Menší vývěry minerálních sirovodíkových vod jsou ještě v lese při státní silnici na Brno cca 2 km SZ od Buchlovic a v údolí Zlechovského potoka v rekreační oblasti pod **Břestickou skalkou**.

GEOGRAFICKÉ POMĚRY - RELIÉF

Chřiby tvoří nejvyšší část Středomoravských Karpat (Brdo 587 m). Je to vesměs zalesněná členitá vrchovina o ploše 335 km², pro kterou je příznačný strukturně a tektonicky podmíněný mladý erozní reliéf na intenzívně zvrásněných paleogenních pískovcích, jílovcích a slepencích magurského flyše. Pro rozvodní části terénu jsou typické úzké, často skalnaté hřbety, v nižší jihovýchodní části se nacházejí široce zaoblené rozvodní hřbety a erozní plošiny. Na malých stěnách skal, které se nacházejí ve vrcholných partiích, jsou různé mikrotvary zvětrání, skalní mísy, výklenky a dutiny. Údolí vodních toků jsou hluboce zařezaná, na horních úsecích s typickým profilem ve tvaru rozevřeného V a místy mají hloubku až do 120 m. Směrem po proudu se rozšiřují a údolní dno zaujímá výrazná široká niva do 100 m (vyjimečně až do 250 m). Údolní svahy mají hlavně vlivem sesuvů často stupňovitý profil.

Oblast moravských úvalů, zasahujících do popisovaného území, lze charakterizovat jako rovinu s výškami mezi 170 - 190 m n m. Největší plochu úvalů zaujímá niva řeky Moravy dosahující šířky až okolo 6 km. Přechod k Chřibům tvoří terasa řeky Moravy a zejména náplavové kužely (o mocnosti až 30 m) poboček tekoucích z Chřibů.